

SARS yi simeka Foramu ya Mabindzu Lamakulu ku tiyis a vutirhisani no fambisa vulangzelelanawu

24 Hukuri 2025 — Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga (SARS) byi simekile ximfumo Foramu ya Mabindzu Lamakulu (Foramu), ku hlanganisa kun'we vahakelaxibalonkulu va tiko ku suka eka tisekithara to hambanahambana. Xiphemu hinkwaxo xa Mabindzu ma Misava na Lamakulu (L&IB) hi nhlanguanelo xi hoxile xandla hi R600 billion eka lembeximali ra 2024-2025. Foramu leyi yi kombisa yin'we ya to tala leti nga ta khomiwa eka vahakelaxibalo hinkwavo va Mabindzu Lamakulu no vumba xiphemu xa engetelo wa hina wa ngehenelelo wa vukorhokeri.

Forami i xiphemu xa xikongomelo xa qhinga xa SARS ku hlohlotella vulangzelelanawu hi ntsakelo ku tiyisa vuxaka na vahakelaxibalo va mabindzu lamakulu va Afrika-Dzonga. Hi ku tumbuluxa pulatifomo leyi, SARS yi tilongoloxa na matirhelo mo antswa ma misava, ku kongomisa eka mbhurisano wo lawula na ntirhisano na tikhoporexini letikulu.

Endlelo ra SARS ri le xikarhi ka nhlamuselo, ntiyisiso na mbevuko. Nhlanguano wu tirhela ekusuhi swinene na mabindzu lamakulu ku endla vulangzelelanawu byi kongomisa, lokohiletlhelo ku lawuriwa nxungeto no lwa na nkavulangzelelanawu.

Hi ku tirhisa phurosese ya swiphemu, SARS yi nyika nyiketo wa vukorhokeri lebyi hambanyisiweke no lulamiseriwa lowu hlamulaka eka swilaveko swo hlawuleka swa vahakelaxibalo lava. Ntumbuluko wa mbhurisano wu tlhela wu tekela enhlokweni mixungeto ya vulangzelelanawu yo hlawuleka ya sekithara yo karhi. Wu tlhela wu nyika vukorhokeri bya le henhla byo fana eka mikhetekanyo yin'wana ya vahakelaxibalo laha ku nga na swiyimo swo fana.

Eka xivindzi xa mbhurisano wa SARS na mabindzu lamakulu i ntirhisano. SARS yi tirha hi ku fambisana na tikhamphani leti, ku landzela modele wa vuxaka, ku tiyisisa mitila yo vonaka ya vuhlanganisi na xintshuxo xa xihatla xa timhaka hi ku tirhisa Murhangerinkulu wa Vuxaka. Hi ku tumbuluxa tindhawu ta nhlanguaniso, SARS yi kotisa mabindzu eka mbangu wa dijitali lowu ncincaka hi ku hatlisa nkarhi wo ololoxa swivilelo hi xihatla no hetiseka. Hi ku lemuka ku nonoka ka timhala ta xibalo ta mabindzu, SARS yi tirhela ekusuhi swinene na mabindzu lama na vatsundzuxi va wona va xibalo ku olovisa no kuma swintshuxo eka mitlhontlho leyi xakelanaka na xibalo. Ntirhisano lowu wu entisa ntwisiso, ku aka ntshembo, no tiyisa vutirhisani exikarhi ka SARS, mabindzu na vatsundzuxi va wona.

Mnn Natasha Singh, Nhloko ya L&IB u vulavurile mayelana na yinhlamharhu leyi simekaka vuxaka na mabindzu lamakulu, leyi katsaka vaaki, titlilayente na vatirhikulori. U vurile leswaku *"mbhurisano lowu ncincancicaka exikarhi ka vatlangaxiavenkulu lavanharhu wa hlanganisa, wu hlohlotella vulangzelelanawu hi ntsakelo leswi pfunaka ku aka mfumo wa vuswikoti ku vuyerisa vaaki, lokohiletlhelo wu hlamula hi xihatla eka*

swilaveko swa bindzu no seketeriwa hi hambano wo ncincancinca na vatirhi lava nghenelelaka".

Vutinyiketeri lebyi eka vutirhisani byi vuriwile hi ku hetiseka hi Khomixinara wa SARS Edward Kieswetter, loyi a vuleke leswaku: *"Vulandzelelanawu bya ntiyiso a byi sindzisiwi kambe byi voniwa eka ntwisiso wa switirhisiwa swa timali leswi xibalo xi swi nyikaka ku fambisa vukorhokeri bya nkotiso wa ikhonomi na vanhu - eka lava khumbekaka hi ku kongomisa. Vulandzelelanawu i bya ntsakelo loko byi kumiwile hikwalaho ka ntshembo, phurofexinalizini, nghenelelo wa matikhomelo na vutirhisani bya ntiyiso."*

Hi ku tirha kun'we na vahoxaxandla va hina lavakulu na vatsundzuxi va vona, hi aka sisiteme ya xibalo leyi nga riki ya matimba ntsena, kambe nkamboyamelatlhelo no hlamula eka silaveko swa rixaka ra hina". U engeterile leswako ntivovuehleketi lowu wu letela endlelo ra SARS, leri vekaka ntirhisano, mbhurisano wo pfuleka, na nhlonipho wa matlhelo mambirhi embilwini ya vuxaka bya rona na mabindzu lamakulu na vatsundzuxi va wona.

Foramu ya Mabindzu Lamakulu ri kongomise eka ku:

- Kotisa ku avelana mavonelo na mitlhontlho hi ku tirhisa tiforamu leti kongomiseke eka sekithara;
- Pfuna LB&I ku kuma mivono yo enta eka mitshikelelo ya ikhonomi, mabindzu na misava leyi khumbaka mabindzu lamakulu.
- Kambela vuswikoti no tirha kahle eka nyiko wa vukorhokeri wa LB&I;
- Avela swivilelo swa SARS mayelana na mixungeto ya vulandzelelanawu, nkunguhato wa xibalo wa ntshiva na migingiriko leyi nga riki enawini;
- Nyika vurhangeri bya nkoka eka swiringanyeto swo khomeka swa mihundzuluxo ya xibalo; na
- Tiyisa vuxaka exikarhi ka SARS na mabindzu lamakulu.

"Hi ku olova, Foramu yi tumbuluxa ndhawu laha SARS na vahakelaxibalo lava rhangelaka va nga ololoxaka mitlhontlho kun'we, ku avelana mivono no fambisa vuantswisi. Vutirhisani lebyi byi ndlandlamuxa xindzhuti xa sisiteme ya hina ya xibalo, ku seketela nkulo wa mabindzu, no hoxa xandla eka ntshamiseko wa swa timali wa Afrika-Dzonga ku vuyerisa vakhumbeki hinkwavo" ku vurile Ttn Kieswetter.

Foramu yi tava na swipimelo swa ntirho naswona yi ta teka xiboho eka xitalo xa tihlengeletano na leswi matirhelo ma Foramu ma nga ta endlisiwa xiswona.

Mayelana na vuxokoxoko hi xitalo, u komberiwa ku tihlanganisa na SARSMedia@sars.gov.za.

